

Yiannis Mavris: Greklands åtstramningsval

[Ur *New Left Review*, nr 76, juli/augusti 2012. Översättning från engelska, Göran Källqvist. Publicerad med tillstånd från *New Left Review*.]

Över större delen av Europa och Nordamerika har tvåpartisystem med omväxlande center-vänster- och center-högerregeringar hittills till stor del lyckats parera de politiska konsekvenserna av den ekonomiska krisen 2008. Trots hög arbetslöshet, brutala nedskärningar av de offentliga utgifterna och stagnerande ekonomier har metoden att kasta ut de ansvariga – som i Storbritannien, Island, Irland, Portugal, Spanien, Frankrike – eller samla stöd för ett mindre hot mot ett större, fungerat som en tillräcklig säkerhetsventil för medborgarnas missnöje, trots att de stora partiernas politik numera är nästan omöjliga att särskilja från varandra. Fram till idag är det bara i Grekland, där den ekonomiska katastrofen har varit mest långtgående, som tvåpartisystemet helt och hållet har kollapsat, och lett till nya politiska grupperingar i masskala. Här hade center-vänsterpartiet PASOK och center-högerpartiet Ny demokrati dominerat den politiska scenen sedan ”regimförändringen” till representativ demokrati – *Metapolitefsi* – efter militärdiktaturen 1964-1967. Men vid valen den 6 maj 2012, efter två år där både PASOK och ND hade förbundit sig till åtstramningsåtgärderna i EU-ECB-IMF:s memorandum, lyckades inget parti få mer än 19% av rösterna. I detta uppsplittrade landskap misslyckades alla försök att pussla ihop en fungerande majoritet. Det krävdes därför ytterligare ett val, sex veckor senare.

Vid det andra tillfället, den 17 juni 2012, valde de grekiska väljarna till sist tillräckligt acceptabla deputerade för att bilda en regering som Berlin, Frankfurt och Bryssel kunde godta, under ledning av ND:s Antonis Samaras. Men den ”stora koalitionen” mellan ND, PASOK och DIMAR fick bara totalt 2,9 miljoner röster, knappt 29% av hela väljarkåren, med stöd framförallt från äldre, pensionärer, hemmafruar, landsbygden och de förmögna.¹

Valet den 17 juni verkar förkunna en ny politisk ordning: en polarisering mellan de krafter som stöder trojkans memorandum och de som är emot dem. De sistnämnda har slutit sig samman kring SYRIZA, vars uppkomst som en mer omfattande parlamentarisk kraft är ännu en betydelsefull nyhet: för första gången sedan 1950-talet står vänstern i centrum för den politiska utvecklingen istället för att vara förvisad till marginalen. Nedanstående artikel analyserar först tvåpartisystemets sönderfall i maj, juniresultatet och SYRIZA:s uppkomst, och tillhandahåller därefter en social, demografisk och geografisk uppdelning av röstmönstren för att bättre förstå den nya regeringens och dess motståndares respektive stödjepunkter.

Splittringen i maj

Efter militärjuntans fall 1974 hade det liberalt-demokratiska systemets grundvalar bestått av upprepade byten mellan PASOK och ND. Det sammanlagda stödet för de två ”regeringspartierna” var i allmänhet 80-85%, något som bara kan jämföras med mönstret i de anglosaxiska länderna. Men under den allt djupare nationella skuldcrisen hade tvåpartisystemet blivit djupt misskrediterat. Sedan maj 2010 har både PASOK och ND ställt upp på trojkans politik med drastiska sänkningar av löner och sociala åtgärder som villkor för de allt dyrare lån som använts för att täcka räntor som

1 DIMAR [Demokratiska vänstern]: högerinriktad rest av det som en gång var eurokommunismen i Grekland. Bröt sig ur SYRIZA 2010. Leds av Fotis Kouvelis, vars roll i att få till stånd den nuvarande grekiska regeringen är en upprepning av Stephanos Stephanopoulos' roll, en överlöpare från Centerunionen vars hjälp till kungen för att avbryta den grekiska demokratin fortfarande blir ihågkommen som ”Apostasia” [avhopp, avfall – öa].

förfallit till betalning till grekiska, franska och tyska banker för deras tidigare utlåning till ND- och PASOK-regeringar – en strategi som hade kastat ner landet i sin egen Stora depression utan något slut i sikte. Allmänhetens motstånd mot villkoren för låneöverenskommelserna har varit starkt – 65-70% så tidigt som i maj 2010. 2011 kunde de politiker som godtyckligt hade godkänt den ”tvångslagstiftning” som det första memorandumet tvingade fram inte längre framträda offentligt utan att hånas eller hotas fysiskt. Det var behovet av rättfärdigande som låg bakom PASOK-ledaren Papandreous förslag om en folkomröstning om memorandumet i slutet av oktober 2011, en folkomröstning som ledde fram till att Merkel och Sarkozy iscensatte hans avskedande och inrättade en koalitionsregering mellan PASOK och ND med stöd av det extrema högerpartiet LAOS under den tidigare centralbankmannen Lucas Papademos, som i mars 2012 skrev under en överenskommelse med trojkan om ett andra ännu brutalare memorandum.

När nya val slutligen hölls den 6 maj 2012 var bestraffningen som delades ut mot de två största partierna utan motstycke. Inom loppet av bara 30 månader efter valen i oktober 2009 förlorade de totalt 3,3 miljoner röster – PASOK 2,2 miljoner och ND 1,1 miljoner – en siffra som utgör 47% av de som röstade 2009. PASOK rasade till bara 13,2% efter att fått 43,9% 2009, medan ND bara fick 18,9%, en nedgång från 33,4% 2009. Samtidigt mer än tredubblade vänsterkoalitionen SYRIZA sin röstandel till 16,8%, medan center-högerpartiet Oberoende greker, en memorandumfientlig utbrytning från ND, fick 10,6%. Kommunistpartiet (KKE) fick 8,5%, det nynazistiska Gyllene gryning 7 och DIMAR (Demokratisk vänster) endast 6,1%. En historisk toppnotering på 19% redovisades för en mosaik av små nybildade partier, som genom en konstitutionell 3%-spärr inte kom in i parlamentet. Det officiella valdeltagandet var 65%, en minskning med 6% jämfört med 2009.

Den sammanlagda siffran på 32% för de två ”regeringspartierna” var mindre än hälften av deras sammanlagda stöd vid de tidigare valen. PASOK:s röstsiffra var till och med mindre än de 13,4% de fick vid sitt första framträdande 1974. ND:s röstsiffra var den lägsta siffran någonsin som det största högerpartiet fått sedan mellankrigsperioden. PASOK bestraffades hårdast och hölls ansvarig för att Grekland vände sig till IMF och för att de undertecknade det första memorandumet. Men de splittringar inom den grekiska högern som skuldskrisen orsakat blev nu uppenbara: det konservativa blocket var efter valen i maj geografiskt, socialt, politiskt och ideologiskt splittrat, med sina tre viktigaste strömningar – den ”folkliga högern”, ”yttersta högern” och ”nyliberala högern” - utspridda över sju olika partibildningar.

Den radikala omvälvningen av de tidigare styrkeförhållandena i maj visade också på valsystemet bankrutt. Den nuvarande ”kvalificerade proportionella representationen” tillerkänner partiet med den högsta röstsiffran en absurd bonus på 50 parlamentsplatser (tidigare 40 tills Kostas Karamanlis' ND-regering ökade antalet 2008). Logiken bakom detta var att garantera en fungerande majoritet för det ledande partiet, och tillåter i praktiken detta parti att bilda regering om det erövrar 38-39% av rösterna. Men i det uppsplittrade politiska landskapet efter maj 2012 blev systemets snedvridning ännu mer uppenbart: med 19% av rösterna fick ND 58 platser i proportionella termer, men som ledande parti fördubblade det sitt antal parlamentsledamöter till 108 av totalt 300. SYRIZA, med 17%, fick bara 50 ledamöter. Dessutom innebar 3%-tröskeln att den femtedel av väljarna som röstade på små partier blev utan politisk representation. Även det hjälpte till att minska den procentandel som krävdes för partiet som blev störst att få majoritet, som nu blev 32,7%. ND:s dåliga resultat och PASOK:s valkollaps innebar emellertid att de två största partiernas sammanlagda siffra, 32,1%, ändå låg under denna gräns – därav deras oförmåga att bilda regering.

Polariseringen i juni

SYRIZA:s valframgångar i maj gav orsakade ett utbrott av entusiasm för partiet som i sin tur ledde

till en snabb ökning av väljarstödet. Den uppåtgående trenden fortsatte till slutet av maj, med ett folkligt stöd som nådde 32% – en ökning på mer än 10% inom loppet av en månad – innan det under de följande 14 dagarna sjönk hastigt då SYRIZA enligt bedömningarna tappade 4-5% för att den 17 juni få strax under 27%. Varför hejdades dess drivkraft inför valet för att därefter delvis vända? SYRIZA:s framgångar hade framförallt skett på kommunistpartiet (KKE:s) och mindre vänstergruppers bekostnad, men kom också i viss mån från en del konservativa memorandum-negativa väljare. Tillkännagivandet av SYRIZA:s program den 1 juni avskräckte troligen de sistnämnda väljarna, i synnerhet punkterna om invandring och polisbevakning – med krav på garantier för mänskliga rättigheter på invandrarförläggningarna, underlättande för invandrarfamiljer att förenas, demilitarisering av kustbevakningen och förbud mot att använda masker och vapen mot demonstranter. Som vi ska se fick också nedlagda röster, speciellt bland fattiga unga väljare och människor som flyttat och bodde långt från de valkretsar där de var registrerade, en oproportionerligt stor effekt på SYRIZA:s röstsiffra och stod kanske för så mycket som 1,5% av ND:s segermarginal.

Men den viktigaste anledningen till SYRIZA:s minskade stöd bör sökas i den massiva kampanj för att skrämja befolkningen som inleddes både inifrån och utanför landet. Uppkomsten av ett attraktivt vänsterparti som var oförsonligt mot de skuld- och åtstramningsåtgärder som Frankfurt, Bryssel och Berlin krävde skrämde upp de härskande eliterna i Grekland och utanför landet och föranledde bildandet av en ”helig allians” mot SYRIZA. Inhemska och utländska TV-stationer spred tanken att en seger för SYRIZA skulle leda till att Grekland lämnade eller kastades ut ur eurozonen liksom till att banktillgångar skulle konfiskeras eller till och med gå förlorade. Landet skulle inte kunna betala ut löner och pensioner och när kapitalet tog slut skulle det bli brist på bränsle till transporter och uppvärmning. Strax innan valdagen blev det plötsliga elavbrott och konstgjord brist på grundläggande mediciner till cancer- och hjärtpatienter, som inte distribuerades till apoteken. I en häpnadsväckande inblandning i valprocessen i ett suveränt land gjorde europeiska befattningshavare, internationella organisationer, utländska banker och finansinstitutioner ett ständigt flöde av uttalanden, ”analyser”, och spred rykten och hot. Det ogenerade ingripandet till förmån för de ”Europavänliga partierna” påverkade utan tvivel resultatet den 17 juni, kanske med så mycket som 4%. Dilemmat ”euro mot drachmer” fick en avskräckande effekt på en betydande del av väljarkåren och fick väljare att avstå från att stöda SYRIZA och förmådde andra att avstå från att rösta eller rösta taktiskt på ND, som blev samlingspunkt för de krafter som sa sig gå mot den ”röda faran”.

Röstmönstren i juni skiljde sig således betydligt från dem i maj. Splittringen som visade sig i de tidigare omröstningarna lämnade plats för en mer samlad och polariserad politisk scen med ND och SYRIZA som främsta aktörer. Ny demokrati fick 29,7%, SYRIZA 26,9, med PASOK på tredje plats med 12,3%. Demokratisk vänsters röstsiffra var stabil på 6,3%, liksom Gyllene grynings på 6,9%. De två främsta politiska krafternas ökning ägde framförallt rum på bekostnad av de mindre partierna: KKE:s röstsiffra sjönk till exempel från 8,5 till 4,5%, och 27% av de som röstade på det i maj bytte till SYRIZA (se Tabell 1 för en fullständig analys av förändrade väljarlojaliteter mellan oktober 2009 och juni 2012). Andelen röster som gick till partier som hamnade utanför parlamentet minskade från 19% i maj till bara 6%, där skillnaden främst fördelades mellan ND och SYRIZA. Valdeltagandet minskade från maj, till 62,5%. Resultaten gav ND 79 platser – som tack vare de 50 bonusplatserna ökades till 129 – och SYRIZA 71. Med hjälp av PASOK:s 33 parlamentsledamöter och Demokratisk vänsters 17 kunde Samaras skapa en stabil majoritet på 179.

Tabell 1: Grekiska valen 2012, röstbeteende i förhållande till tidigare val

	ND	PASOK	DIMAR	SYRIZA	KKE	Ober. Greker	Gyllene gryning
Maj							
Total andel av rösterna (%)	18,9	13,2	6,1	16,8	8,5	10,6	7
Fördelning av partiröster från 2009 års val (%)							
ND	51	1	2	7	2	16	10
PASOK	6	36	10	16	5	6	4
KKE	1	1	3	15	70	1	2
SYRIZA	1	2	11	70	3	3	1
LAOS	9	0	2	8	2	23	18
Övriga	1	2	6	9	3	9	15
Förstagångsväljare	10	7	7	30	4	10	22
Nedlagda röster	14	5	7	19	6	15	7
Blanka/förstörda röstsedlar	12	4	5	21	6	14	4
Juni							
Total andel av rösterna (%)	29,7	12,3	6,3	26,9	4,5	7,5	6,9
Fördelning av partiröster från valet i maj (%)							
ND	94	0	0	3	0	1	1
SYRIZA	5	2	4	85	2	1	1
PASOK	9	79	3	8	0	1	1
Ober. greker	16	2	1	21	0	53	5
KKE	2	1	3	27	60	3	2
Gyllene gryning	14	1	0	10	0	3	70
DIMAR	12	11	58	17	0	1	0
Övriga	29	6	5	18	0	4	3
Nedlagda röster	35	13	8	23	1	8	5
Blanka/förstörda röstsedlar	34	11	13	21	0	3	9

Källa: Public Issue, *Politisk barometer*, utgiven före valet.*

Som vi påpekat ovan var Ny demokratis 19% av rösterna i maj den lägsta röstsiffra som den grekiska högers största parti fått sedan 1926. Under några dagar var till och med Samaras' ställning som partiledare ifrågasatt – även om framtidsutsikterna av en splittring av ND snart visade sig vara alltför skrämmande att överväga för den grekiska eliten och dess stöd. Men trots att det lyckades förbättra sin röstsiffra med 11% vid valet i juni så var det ändå partiets näst sämsta prestation på 30 år. Utöver sina kärnväljare mobiliserade det huvudsakligen konservativa väljare som i maj hade valt mindre partier inom den nyliberala högern – Demokratisk allians, Återskapa Grekland – yttersta högern LAOS och i viss mån Oberoende greker. Men ND lyckades inte hejda stödet till Gyllene gryning, som vid valet i juni befäste sin närvaro på den politiska scenen. Dessutom var rösten på

* Public Issue är ett av Greklands ledande opinionsinstitut, som grundades 2001 av Yiannis Mavris – öa.

ND i första hand negativ. Enligt en opinionsundersökning som gjordes 11-14 juni lade 18% av ND:s väljare sin röst ”för att Grekland skulle kunna bli kvar inom euroområdet”, 8% ”för att det ska bli stabilitet”, medan var tionde röst var väljare från PASOK och Demokratisk vänster som bytte till ND av taktiska skäl, ”för att hindra SYRIZA från att vinna”.²

Till skillnad från detta kan rösterna på SYRIZA beskrivas som särskilt positiva. Enligt samma undersökning sa 38% av SYRIZA:s väljare att de stödde partiet därför att det ”uttrycker kravet på förändring” och 14% på grund av att det representerar ”ett hopp om bättre tider”.³ SYRIZA:s ökade stöd mellan maj och juni – från 16,8 till 26,9% – visar inom vilken oerhört komprimerad tidsram landets politiska landskap har utvecklats: den styrka som koalitionen utvecklade mellan de två kraftmätningarna skulle normalt ta flera år att uppnå. Det faktum att SYRIZA inte vann valet i juni ska inte skymma den anmärkningsvärda politiska förvandling som har ägt rum: på mindre än tre år har koalitionen ökat sitt stöd femfaldigt, från 316.000 i oktober 2009 till 1,7 miljoner i juni 2012, och har nu framträtt som landets främsta oppositionskraft.

Det all sämre anseende som de två största partierna från perioden efter diktaturen har drabbats av har också förstärkt trenden att avstå från att rösta. Det officiella valdeltagandet har stadigt minskat under det senaste årtiondet – även om siffrorna ska tas med viss försiktighet med tanke på att röstlängderna under årtionden inte har uppdaterats ordentligt för att ta hänsyn till när icke bofasta avlidit, något som på ett konstgjort sätt blåser upp totalsiffran, kanske med så mycket som 10%. Icke desto mindre är utvecklingen uppenbar: sedan 2004 har ytterligare 1,4 miljoner greker – 17,9% av väljarna detta år – valt att vända ryggen åt valprocessen. Den ekonomiska krisen har påskyndat denna tendens: i maj 2012 röstade 570.000 färre väljare än 2009 – en minskning med 8% – medan andelen icke röstande i juni ökade med ytterligare 4%, vilket innebar 260.000 färre väljare. Under de två år sedan memorandumen har börjat tillämpas har antalet röstande minskat med 800.000, vilket ger ett totalt antal icke röstande på kanske 28%, motsvarande 2,4 miljoner medborgare.

Det högre antalet icke röstande i juni var negativt för SYRIZA, eftersom en stor del av väljarkåren föredrog att ”hoppa av” framför att avge en proteströst. Dessutom kom, som vi kommer att se i större detalj nedan, den ökande andel som avstod från att rösta jämfört med maj från samhällskategorier där koalitionen dominerar, som unga och ”väljare från utanför valkretsen” – det vill säga de som inte röstar där de bor utan där de ursprungligen kommer ifrån. Denna sistnämnda kategori utgör omkring 14-15% av väljarkåren och motsvaras av de som mest nyligen har flyttat inom landet och lockats till städerna från landsbygden. Dessa väljare har drabbats särskilt hårt av arbetslöshet, minskade inkomster och prisökningar på bränsle som gjort kostnaderna för att resa hem och rösta till ett svårt hinder. Andelen som inte röstade kan också ha varit högre i juni på grund av säsongsfaktorer: examensperiod, sommarjobb inom turistnäringen på öarna, resor utomlands och så vidare.⁴ Ökande omflyttning på grund av arbetslöshet kommer oundvikligen att förstärka denna trend under de kommande åren.

Samhälleliga mönster

Hur ska partiernas respektive väljarbas karakteriseras socialt, demografiskt och geografiskt? På det stora hela samlar SYRIZA den mest dynamiska delen av väljarkåren: dess stöd koncentreras till stora städer och bland anställda med fast lön, den ekonomiskt aktiva delen av befolkningen och

2 Landsomfattande telefonundersökning av 1203 personer, utförd 11-14 juni, 2012. Se Public Issue, *Politisk barometer* 110.

3 *Politisk barometer* 110.

4 Landsomfattande telefonundersökning av 1.004 personer om orsaken till att de inte röstat, utförd av Public Issue, 5-12 juli 2012.

yngre åldersgrupper. I motsats till detta tenderar Ny demokratis – och därmed regeringens – anhängare att komma från landsbygden eller mindre städer, och hämtas huvudsakligen från den ekonomiskt icke aktiva delen av befolkningen. I juni fick ND, med totalt strax under 30% av rösterna, 42% av pensionärernas röster och 37% av hemmafruarnas. Däremot var dess röstandel bland anställda med fast lön mycket låg: 19% inom den privata och 21% inom den offentliga sektorn (se Tabell 2, grupp A). ND fick mest röster bland arbetsgivare och egenföretagare, där det

Tabell 2: Grekiska valet, juni 2012: väljardemografi, procentandel av rösterna

	ND	PASOK	DIMAR	SYRIZA	KKE	Ober. Greker	Gyllene gryning
Total andel av rösterna (%)	29,7	12,3	6,3	26,9	4,5	7,5	6,9
A. Yrke							
Arbetsgivare/egna företagare	28	10	5	27	4	8	11
Anställda offentlig sektor	21	10	10	33	5	8	6
Anställda privat sektor	19	7	7	34	5	8	11
Arbetslösa	17	5	6	37	4	11	12
Pensionärer	42	20	5	18	4	5	3
Hemmafruar	37	11	6	23	5	9	3
Studenter	12	8	11	39	4	8	7
B. Ekonomisk aktivitet							
Aktiva	24	9	7	31	5	8	10
Inaktiva	39	17	6	20	4	6	3
C. Uppskattning av inkomst							
Ekonomiska svårigheter	26	10	6	31	5	9	8
Det går ihop	38	17	8	18	3	5	4
D. Kön							
Man	30	14	5	25	5	6	10
Kvinna	30	11	8	29	4	9	4
E. Ålder							
18-24	11	5	10	37	5	7	13
25-34	16	6	5	33	4	10	16
35-44	21	7	7	32	4	10	1
45-54	24	9	7	34	5	8	7
55-64	33	14	6	27	5	7	4
65+	48	21	5	13	4	5	2
F. Geografiskt område							
Stad	28	11	7	30	4	8	6
Aten med omnejd	27	9	8	31	5	6	7
Mindre stad	30	13	6	23	5	8	8
Landsbygd	36	16	5	22	4	7	7

Källa: Public Issue, *Politisk barometer*, utgiven före valet.

traditionellt har dominerat. Men dess stöd inom denna kategori, 28%, var mycket lägre än de 46-49% de fick 2004-2007, eller för den delen de 33% de fick 2009, när det förlorade mot PASOK. Kanske mest slående är det faktum att ND:s stöd mellan de två valen 2012 ökade mest – från 26 till 38% – inom kategorin ”ekonomiskt trygga”: de som beskriver sig själv som att de kan ”leva bekvämt eller klarar sig på sin inkomst” (Tabell 2 C). Dessa samhällsskikt har inte drabbats av den ekonomiska krisen och har i en del fall till och med haft nytta av den.

PASOK:s kvarvarande väljarbas uppvisar liknande sociala kännetecken som ND:s. Medan dess övergripande stöd är 13% så stiger det till 17% bland ”ekonomiskt trygga” och 20% bland pensionärer. Till skillnad från detta rasade PASOK:s stöd bland anställda med fast lön, som 2009 var 44%, till bara 7-10% i juni 2012. Samtidigt gjorde SYRIZA bäst ifrån sig bland anställda med fast lön, den ekonomiskt aktiva befolkningen, studenter och arbetslösa: 34% av de anställda inom den privata sektorn och 33% inom den offentliga sektorn röstade på koalitionen, tillsammans med 37% av de arbetslösa och 39% av studenterna. I klasstermer är dess stöd påfallande stort inom den lägre medelklassen (32%), och i synnerhet deklasserade skikt – det vill säga de som degraderats av den ekonomiska krisen – där SYRIZA fick 42% av rösterna.

I och med PASOK:s kollaps har de samhällsskikt som det hade representerat under *Metapolitefsi* i stor utsträckning delats upp mellan SYRIZA och DIMAR, i proportionerna 3:1. Det finns emellertid en djup social spricka mellan de två ”efterträdarna”: medan SYRIZA har ärvt huvuddelen av låginkomst- och arbetarskikten bland PASOK:s historiska anhängare, har Demokratisk vänster lockat till sig övre medelklassskikt och ett litet men viktigt studentskikt som mitt under den polarisering som den ekonomiska krisen har orsakat tenderar att röra sig mot konservativa ståndpunkter.

I demografiska termer är ND:s – och PASOK:s – väljarbas avgjort gammal: bland väljare som var 65 år och äldre fick ND 48% och PASOK 21%, medan den förstnämnda fick 33% av rösterna inom åldersgruppen 55-64 år och PASOK 14% (se Tabell 2 E). Dessa två åldersgrupper står tillsammans för 63% av ND:s väljare och 67% av PASOK:s. Dessutom är gruppen 65+ den enda där det gamla tvåpartisystemet låg kvar på relativt höga nivåer (ND:s och PASOK:s resultat blev sammanlagt 69%). Omvänt var SYRIZA:s stöd bland de över 65 bara 13% medan dess stöd bland unga är påfallande högt: 37% bland de mellan 18-24 år och 33% i åldersintervallet 25-34, jämfört med ND:s siffror på bara 11 respektive 16%. Väljarkårens ålderspolarisering är utan motstycke och mycket djupgående. Även det kan ses som ett resultat av de ideologiska förändringar som orsakats av den ekonomiska krisen, där den yngre befolkningen har radikaliserats medan de äldre har blivit mer konservativa.

Partiernas baser skiljer sig också avsevärt geografiskt. ND gjorde bäst ifrån sig på landsbygden, där de fick 36% mot 28% i städerna (Tabell 2 F). Även PASOK gick bättre på landsbygden, med 16% mot 11% i städerna. Det är SYRIZA som har blivit de grekiska städernas parti, med 30% av rösterna: i Attica, som utgör omkring en tredjedel av väljarkåren blev partiet störst med 31% av rösterna, jämfört med 27 för ND och 9 för PASOK. Partiernas sociala skillnader återspeglas också starkt i väljargeografin i huvudstaden, som klart motsvarar klassindelningen av Atens storstadsområde längs en axel som löper från nordost till sydväst. Ny demokrati dominerar i de norra och nordöstra stadsdelarna och i den sydöstra kustzonen av Atens centrala delar, som har den högsta andelen över- och övre medelklassskikt. ND:s stöd i många av dessa områden överstiger 30% medan det var mellan 50-70% i de mest förmögna förortererna.

Omvänt hade SYRIZA sitt starkaste stöd i Aten – 35-40% – bland arbetare och lågavlönade generellt, som finns samlade i Atens och Pireus' ytterområden i väst och sydväst. I övervägande medelklassområden slog SYRIZA också ND även om skillnaderna var mycket mindre, medan SYRIZA bara fick 6-11% i de mer välbeställda förortererna i nordost och sydost. Demokratisk

vänsters röstmönster i huvudstaden uppvisar i motsats till detta mer likheter med det konservativa blockets geografiska fördelning. Dess starkaste väljarstöd, 9-10%, fanns bland över- och mellanskikt i nordost, medan det fick 5-7% i förorter med arbetare och lågavlönade i väster, mindre än deras genomsnitt i huvudstaden som var 8%. På det hela taget är väljarkårens sociala och geografiska polarisering mer uttalad än den någonsin varit under perioden efter diktaturen.

Valen i maj och juni 2012 har inlett en politisk övergångsperiod: det gamla tvåpartisystemet har kollapsat och ersätts av en nytt motsatsförhållande som orsakats av det nyliberala angreppet på det grekiska samhället som påbörjades i och med tillämpningen av memorandumet. Denna nya klyfta går tvärs igenom vänster-högerskiljelinjen och ställer de krafter som är för och mot memorandumet mot varandra. Den förstnämnda polen utgörs av regeringskoalitionen bestående av ND, som går allt längre åt höger, och två center-vänsterpartier i form av PASOK och Demokratisk vänster som rör sig allt längre från sina ursprungliga grundvalar under sina försök att stötta upp regeringens legitimitet på dess vänsterflank. Mot den står de krafter som är mot memorandumet. Bland dem finns en höger som representeras av partiet Oberoende greker, medan SYRIZA har vuxit fram som den dominerande politiska grupperingen bland de medelklass- och arbetarskikt som utarmats av den ekonomiska krisen. Denna nya polarisering kan i sig själv varsla om ökande samhälleliga motsättningar. ND:s valseger grundade sig på att väljarkåren hotades snarare än på en stark ideologisk samsyn. Följaktligen förefaller dess legitimitet vara begränsad. En tillämpning av trojkans åtstramnings- och privatiseringsprogram kommer att kräva allt hårdare tag mot de protester och folkliga mobiliseringar som det kommer att orsaka. Nyligen användes plastkuler för första gången mot en demonstration mot privatiseringen av guldgruvor i norra Grekland. Samaras' regering har också beordrat massarresteringar av "utlänningar", inklusive de med grekiskt medborgarskap. De genomförs av säkerhetsstyrkor som har en stor andel halvfascistiska medlemmar från Gyllene gryning i sina led. Under dessa förhållanden verkar det mycket sannolikt med en svängning mot en auktoritär regim, inklusive att anamma en strategi av ökad spänning.

SYRIZA:s prestation påminner starkt om vänsterns valframgångar 1958, då Förenade demokratiska vänstern (EDA) – det lagliga massparti som hade bildats av det då olagliga KKE – erövrade en fjärdedel av rösterna och markerade vänsterns återkomst till den politiska scenen sedan den besegrats under inbördeskriget och det hårda förtryck som följde på det. De båda valen 2012 och PASOK:s bankrutt har förvisso vält omkull mitten- och center-vänsterpartiernas mångåriga dominans över vänstern. Med början på 1960-talet hade först Centerunionen (EK) och sedan, efter diktaturen, PASOK uppnått en till synes permanent hegemoni över väljare från arbetarklassen och radikala väljare. Men de tre senaste årens ekonomiska turbulens har medfört en allt djupare kris för de representativa institutionerna – som inte bara påverkar de politiska partierna och parlamentet utan alla offentliga organ – och har lett till att de gamla politiska krafterna, i synnerhet PASOK, har krympt. Deras nedgång har för första gången sedan inbördeskriget skapat objektiva möjligheter för att bilda ett nytt stort parti till vänster. Ur detta perspektiv är SYRIZA:s nuvarande väljares politiska ursprung och hur de klassificerar sig själv ideologiskt speciellt intressant: 31% kallar sig själva "socialister", 11% "antikapitalister/anti-auktoritära", 11% "socialdemokrater", 8% "kommunister" och 6% mer allmänt "vänster".⁵ En ny blandning håller på att uppstå, en radikal men fortfarande osäker förening av vänsterns olika historiska strömningar. Huruvida den kommer att förverkligas helt och fullt kommer att vara beroende av om SYRIZA får behålla sitt nuvarande stöd, vilket ingalunda är säkert. Men om någonting sådant verkligen äger rum så kommer det att ske på helt andra villkor än tidigare, som en omstrukturering av de samhällskrafter som betalar mest för att stötta upp ett trasigt finanssystem och har allra minst att tjäna på det. I den meningen kan de grekiska valen 2012 få konsekvenser långt utanför landets gränser.

5 Landsomfattande telefonundersökning av 1.019 personer utförd av Public Issue, juni 2012.